

ברכת המזון (11)

למה מודים על המלחמות

איזה הודאה היא "על המלחמות"? וכי שמחים אנו במלחמות, והלא לכאורה טוב היה להן שלא נבראו משנבראו, והבטחה היא בפרשת "בחוקותי": וחרב לא תעבור בארצכם, ופירש רש"י: אפילו חרב של שלום? כך תמה בעל "יענף יוסף" על סידור התפילה, והביא את דברי בעל "שערי תפילה", שצריך לומר "על המלחמות" בלי ו', כלומר: אנו מודים על התשועה שנעשתה על המלחמות, ולא על עצם המלחמות, ואם כן אין קושיא. וראיה לפירוש זה, נוכל לכאורה להביא מסדר הדברים בנוסח התפילה, שהרי בפועל המלחמה היתה לפני התשועות והנחמות, ולמה היא מוזכרת רק בסוף? אך לביאור זה הרי הסדר נכון. ביאור נפלא אחר, אמר הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן הרב מפוניבז, זצ"ל באחד מימי חנוכה תשכ"ו, בדרשה שנשא לרגל חנוכת הבית של בית המדרש במושב "יסודות". הוא הזכיר את נוסח התפילה: "על הניסים... ועל המלחמות", ואז והעלה בסגנונו המיוחד והמלהיב את השאלה הנ"ל: מה זה שאנו מודים על המלחמות וכי אוהבי מדון אנחנו? וכי על חרבנו אנו חיים, עד ששמחים אנו, כביכול, על שזימן לנו הקב"ה מלחמות? מתאים היה יותר שנודה רק על הנצחונות שבהם מיגרנו את האוייב, ולא את עצם המלחמות? אלא השיב הרב מפוניבז, עדיין מוקדם מדי להודות על הנצחון, שהרי המלחמה נגד היוונים היתה בעיקרה מלחמת הקדושה נגד הטומאה, ובמלחמה זו הנצחון הסופי לא יהיה אלא כאשר יבוא משיח צדקנו, ועד אז יוסיפו הטוב והרע להתגושש ולהילחם ביניהם בעוד שהקרב עדיין בעיצומו. רק על אחד יש בידנו יכולת להודות גם כיום: על עצם הדבר שאנו נלחמים, על שגם במצבים הקשים ביותר כאשר הטומאה מאיימת להשתלט ולכבוש הכל, יהודים אינם נכנעים ואינם אומרים נואש, אלא נלחמים בכל כוחם על יהדותם.

ספר "כמוצא שלל רב ברכת המזון"

ועל הגבורות

מצינו ב' סוגי גבורות אצל ה' יתברך: האחת גבורת מלחמה כדכתיב (ישעיה מב י"ג) "ה' כבור מלחמה יעיר קנאה יריע אף יצריח על איביו יתגבר". והשנית גבורת מידותיו ביומא (ט:): אמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה, אתא משה אמר: הקל הגדול הגבור והנורא, אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו, לא אמר נורא, אתא דניאל אמר נכרים משתבעדים בבניו היא גבורותיו, לא אמר גבור, אתא אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורתו שכוּבש את יצרו מאריך אפים לרשעים, ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות. ונראה בשמה שאומרים כאן "ועל הגבורות" אנו כוללים בזה את שני סוגי

חיוב הודאה רק על דבר שיש לנו טובה ממנו

אף הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, עמד על כך שנס פך השמן לא נזכר ב'על הניסים', וכך ביאר: חיוב הודאה אינו אלא על דבר שיש לנו טובה ממנו, כמו יציאת מצרים שאילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה, וכן נס פורים, שאילו היו נהרגים, חלילה גם אנו לא היינו, וכן נס חנוכה, אם היו היוונים מצליחים להעבירם על דתם. אבל על נס שאירע לאבותינו, אמנם גם בו יש ענין של 'פרסומי ניסא', אבל לא מצאנו חיוב הודאה עליו, כשם שלא מצאנו חיוב הודאה על שהקב"ה הושיב את אבותינו בסוכות, אף שעיקר חג הסוכות הוא לפרסם נס זה, וזאת משום שהיתה זו טובה רק להם ולנו אין כל הנאה מכך. כך גם נס פך השמן, שרק להם היתה תועלת, שקיימו את המצוה שבוע קודם, אבל לנו אין כל הנאה מנס זה, ולכן לא הוזכר ב'על הניסים', לאור זאת יובן היטב סיום ההודאה: "ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה" כלומר: תשועה שגם היום יש לנו תועלת ממנה! ומה שמסיים: והדליקו נרות בחצרות קדשך, אין זה הודאה על נס פך השמן, אלא גמר סיפור מעשה כיבוש המלחמה, שסיומו היה כאשר באו לבית המקדש וטיהרוהו והדליקו בו.

טעמא דקרא

הניסים הנמשכים מהנס הגלוי והידוע

"על הניסים ועל הפורקן ועל הגבורות ועל

התשועות..."

מה טיבם של הלשונות הרבים הללו: ניסים, פורקן, גבורות, תשועות, נפלאות ונחמות האם אין כאן כפילות דברים שלא לצורך? בדרשותיו כותב על כך הגאון רבי חיים יוסף דוד אזולאי, החיד"א ביאור נפלא: אדם שנעשה לו נס, בדרך כלל יראה הדבר בעיניו כנס פרטי, שכן מנקודת המבט המצומצמת של האדם, אין הוא רואה אלא את מה שנעשה עבורו בשעה זו, אך האמת הוא שכל נס הוא מעשה רחב שטמונים בו פרטים רבים מספור, הן לשעה שבו התרחשו והן לעתיד לבוא, ורק האדם בשכלו המוגבל ובמבטו הצר אינו מסוגל לראות זאת. ודוגמא לדבר: יציאת מצרים, שבזוהר הקדוש נאמר כי מכוחה נמשכו ניסים רבים ועצומים, ואפילו הגאולה העתידה היא המשך של ניסי יציאת מצרים. ומשום כך, כאשר אנו באים להודות על ניסי חנוכה ופורים, אנו מקדימים את כל הלשונות הללו: ניסים, פורקן, גבורות, תשועות, נפלאות ונחמות, להורות שאנו יודעים כי ניסים אלו כוללים עוד ניסים ותשועות רבים לשעתם ולדורות, ואף שאין שאין אנו יודעים לרדת לשורשם ולהבינם על בוריים, מכל מקום הן הן גבורותיו ומופתיו ואף עליהם אנו מודים!

כמוצא שלל רב ברכת המזון

הגבורות הנזכ"ל. כי בחנוכה נתגלתה גבורת מלחמה ובפורים נתגלתה גבורת מידותיו.

ספר "חיים של ברכה" ביאורים על ברכת המזון

ועל התשועות

כתב ריבר"י כאן רמז כל ניסים וישועות וגבורות על סגנון שה' עשה במצרים וכן נמי בימי מתתיה. ואזיל לשיטתו דס"ל דהחלק הראשון בתפילת על הניסים כולל בתוכו הודאה גם על שאר הניסים שנעשו לישראל מלבד נס חנוכה. והאבודרהם כתב על שם (תהלים כה): **"הושיעה את עמך"**, ועל שם (ישעיה סג ח) **"ויהי להם למושיע"**. וצ"ב שהרי פסוקי התורה ונ"ך מראים בלשונות ישועה ותשועה ומדוע בחר האבודרהם דווקא בב' הפסוקים הנ"ל יותר משאר המקומות שמופיעים שם ישועה ותשועה. ואולי אפשר לומר שבענין יציאת מצרים יש כאן שני דברים, האחד להודיע את גבורות ה', והשני תשועת ישראל. וא"כ הפסוק הושיעה את עמך קאי בתשועות ישראל, והפסוק ויהי להם למושיע קאי על גבורות ה'.

ספר "חיים של ברכה" ביאורים על ברכת המזון

בימים ההם

כתב הר"י בן יקח שהוא על שם הנאמר בתהלים (עח. יב) **"נגד אבותם עשה פלא"**, והוסיף שם עוד: ויש לומר כן עשה לנו פלא בזמן הזה. עכ"ל. וצ"ב כוונתו, האם הכוונה: כן עֲשֶׂה לנו פלא בזמן הזה. ואם כן צ"ב באיזה פלא איירינן. או כוונתו: כן עֲשֶׂה לנו פלא בזמן הזה, והרי היא תפילה ובקשה מאת ה' שיעשה עמנו ניסים ונפלאות כמו שעשה עם אבותינו. אמנם קצת קשה שאין משמעות לשון התפילה כך וצ"ב.

ספר "חיים של ברכה" ביאורים על ברכת המזון

בימים ההם בזמן הזה

כתב אבודרהם דכך הוא לשון הפסוקים במגילת אסתר **"בימים ההם כשבת"** (פרק א' פסוק ב'), **"בזמניהם בכל שנה ושנה"** (פרק ט' פסוק כז) והנה הא דכתב שלשון הפסוקים כך הוא, נראה דכוונתו לבאר דהאי לישנא דווקא הוא ולא היה שייך לומר להיפך: בזמן ההוא בימים האלה, משום שהבדל גדול יש בין יום לזמן, דיום הוא דבר מסויים ואינו חוזר על עצמו בכדי שנוכל לומר שהימים ההם הם הימים האלה וחוזרים על עצמם. מה שאין כן המושג זמן הוא עניין מחזורי ושייך לומר בו הזמן ההוא חזר והוא הזמן הזה. כמו שכתב בדרך ה' **לרמח"ל** (חלק ד' פקד שביעי אות ו') וז"ל: ושורש כולם הוא סדר שסדרה החכמה העליונה, שכל תיקון שנתקן ואור הגדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא, יאיר מעין האור הראשון, ותחודש תולדות התיקון ההוא במה שקיבלו עכ"ל.

ספר "חיים של ברכה" ביאורים על ברכת המזון

הלכה: ימי המצרים

צביעה וסיווד הבית בבין המצרים

כתב השו"ע (סימן תקנא ס"ב) ממעטין במשה ומתן ובבנין של שמחה ובפסקי תשובות (אות ה) כתב: ובכלל זה סיווד וצביעת חדרי הבית בין בצבע ובין בהדבקת טפטים, ונכון להחמיר בזה בתחילת ימי בין המצרים, אבל אם התחילו בזה קודם י"ז תמוז מותר לגומרם תוך ימי המצרים אבל לא מר"ח אב עד התענית. וכל זה בצובע ליופי או לתענוג, אבל אם נתקלקל לו סיווד הבית מחמת נזילת מים או פית עשן שריפה וכיוב"ז מותר לסייד כדי לתקן הקלקולים הנ"ל אף בשבוע שחל בו ת"ב.

פסקי תשובות חלק ו'

פתגם: אי אפשר לשנות את העבר אך אפשר להניח לו לנפשו.

ספר "שמחלה"

חקירה: אופה בשבת

המלאכה היא תחילת האפייה, או גמר האפייה (רש"ש שבת עג. ד"ה הזורע)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: מפני אבא

ישבו תלמידי חכמים בחבורה והיו מסיחים בדברי תורה. נמנו ביניהם, שכל אחד יאמר דבר תורה ששמע מפי אביו. היה ביניהם אחד, שאביו היה חייט פשוט, כשהגיע תורו פתח ואמר: אבא זכרונו לברכה היה האומר: לעולם אל תהא מתעסק בבד משומש, שכבר טיפלו בו ידים אחרות, אלא רק בבד חדש משלך. ומיד פתח ואמר דבר תורה משל עצמו.

ספר "חד וחלק" חלק א' (דף קעב)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, סשה שלום בן דבורה רחל, זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאת, מרים ברכה בת מלכה ואריה יעקב בן חוה. לעילוי נשמת: גיינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, עמנואל בן ארנסט אברהם, רפאל שלמה בן אסתר, חוה בת צביה, מיה בת רחל, ויקטור חי בן יקוטא.

מזל טוב ליום הולדת של בני צוריאל בן מלכה נ"י

